

Przedsiębiorczość lokomotywą lokalnej gospodarki

LECH ANTKOWIAK

Fot. Archiwum powiatowe

Małe i średnie przedsiębiorstwa odgrywają istotną rolę w kształtowaniu lokalnych rynków pracy. Są podstawową siłą napędową procesów rozwojowych zachodzących w gospodarce, przyczyniając się przy tym do łagodzenia bezrobocia. Dlatego tak ważne jest położenie szczególnego nacisku na tworzenie korzystnych warunków dla prowadzenia działalności gospodarczej, w tym lepszego klimatu sprzyjającego rozwojowi MŚP, zarówno na gruncie legislacji, jak również projektowania specjalnych instrumentów wsparcia dla tych podmiotów.

Produktywne zatrudnienie

Zasadniczym polem działania dla władzy samorządowej jest gospodarka i rozwój ekonomiczny. Stąd w ustawie o samorządzie województwa tak dobitnie akcentuje się zadania związane z tą funkcją samorządu, m.in.: pobudzanie aktywności gospodarczej, podnoszenie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki, tworzenie warunków rozwoju gospodarczego, w tym kreowanie rynku pracy i promocja zatrudnienia, pozyskiwanie i łączenie środków finansowych w celu realizacji zadań. Lokalne rynki pracy są przedmiotem oddziaływania polityki zatrudnienia, ponieważ na nich jest najmniej zakłóceń w procesach rynkowych. W mikroskali do rzadkości należy jednoczesne występowanie wielu wolnych miejsc pracy i bezrobocia czy też rażącej dysproporcji w wynagradzaniu za tę samą pracę. Istotnym warunkiem bogactwa regionu jest stopień wykorzystania ludzi, bo im większa liczba pracujących, tym szybszy rozwój gospodarczy. Konieczne jest więc pobudzanie powstawania nowych miejsc pracy w gospodarce. Dopasowanie struktury zatrudnienia do potrzeb rozwojowych gospodarki leży w gestii publicznych służb zatrudnienia, które podejmują aktywne działania w zakresie profilaktyki bezrobocia i poprawiają funkcjonowanie na rynku pracy podmiotów objętych usługami.

System służb zatrudnienia w Polsce

Ustawodawstwo regulujące zagadnienia dotyczące bezrobocia było i jest bardzo dynamiczne. Zmianom towarzyszyły dyskusje w zakresie modelu służb zatrudnienia, urzędów pracy czy organów zatrudnienia. Usługi i instrumenty rynku pracy rozbudowywane były od 1990 r. Część z nich regulo-

wała początkowo Ustawa z 14 grudnia 1994 r. o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu. 20 kwietnia 2004 r. zastąpiła ją Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

System publicznych służb zatrudnienia w obecnym kształcie funkcjonuje od 2000 r. Służby te tworzą organy zatrudnienia wraz z powiatowymi i wojewódzkimi urzędami pracy, urzędem obsługującym ministra ds. pracy oraz urzędami wojewódzkimi, realizującymi zadania określone wspomnianą Ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Przepisy wprowadzające reformę administracyjną w 1999 r. nakazały, aby system urzędów pracy dostosował swój zasięg terytorialny do nowego podziału kraju. Ma on charakter rządowo-samorządowy, a jego istotną cechą jest niezależność każdej jednostki organizacyjnej.

W końcu 2008 r. w skład publicznych służb zatrudnienia wchodziło 340 powiatowych urzędów pracy oraz 16 wojewódzkich urzędów pracy i ich filie. Łącznie strukturę publicznych służb zatrudnienia w końcu 2008 r. tworzyło 356 urzędów pracy, które obsługiwały 379 powiatów i 16 województw. Wojewódzkie urzędy pracy są jednostkami organizacyjnymi urzędów marszałkowskich, a powiatowe starostw. Tym samym kompetencje dyrektorów wojewódzkiego i powiatowego urzędu pracy są kompetencjami odpowiednio marszałka oraz starosty.

Najważniejszą zmianą, która dotyczyła służb zatrudnienia, było powierzenie samorządowi terytorialnemu, w szczególności samorządowi powiatowemu i wojewódzkiemu, przeważającej części zadań i kompetencji dotychczas realizowanych przez administrację rządową, przede wszystkim wojewodę i rejonowy (dawniej rządowy) urząd pracy. W 2002 r. został zlikwidowany również Krajowy Urząd Pracy, a jego główne funkcje przejęło Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej.

Fot. www.fotolia.com

Formalna i organizacyjna odrębność między organami samorządowymi a organami rządowymi powoduje, że mamy do czynienia z modelem zdecentralizowanym. Ogólna polityka rynku pracy ustalana jest na szczeblu krajowym, ale urzędy pracy zarówno powiatowe, jak i wojewódzkie mają ogromne możliwości uzupełniania jej tak, by zaspokajać lokalne potrzeby. Decentralizacja nie wyklucza również istnienia pewnych zależności między organami zatrudnienia. Dotyczą one m.in.: sprawowania przez wojewodę nadzoru i kontroli w zakresie polityki rynku pracy nad działalnością samorządu powiatu i województwa, instancyjnego toku postępowania (odwołania od decyzji organu zatrudnienia stopnia powiatowego rozpatrywane są przez organ rządowy, czyli wojewodę), trybu przekazywania środków na obsługę rynku pracy oraz łagodzenie skutków bezrobocia.

Animowanie lokalnych rynków pracy

Reagowanie na wszelkie negatywne trendy pojawiające się na rynku pracy jest głównym zadaniem publicznych służb zatrudnienia. W ich dyspozycji pozostaje szeroki zbiór instrumentów ograniczających lub łagodzących trudności na rynku pracy, do którego należą: pośrednictwo pracy, informacja i poradnictwo zawodowe, pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy, szkolenie pomagające w zdobywaniu kwalifikacji, prace interwencyjne, roboty publiczne, jak i system pożyczek.

Służby te odgrywają ważną rolę w zwiększaniu szans zatrudnienia osób bezrobotnych i poszukujących pracy. Ich zadaniem jest udzielenie pomocy osobom poszukującym pracy i bezrobotnym poprzez usługi z zakresu poradnictwa zawo-

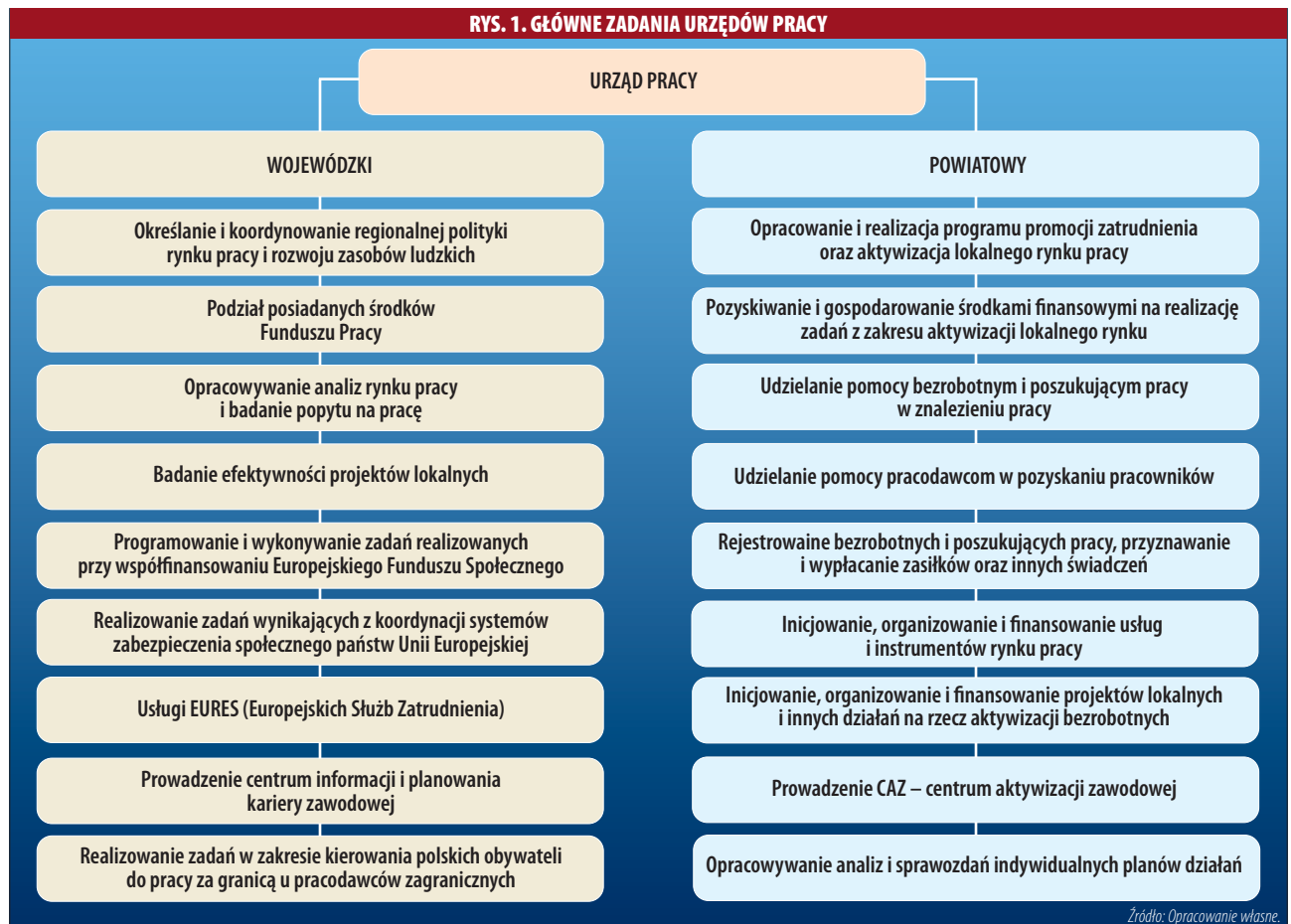
dowego oraz szkoleń, a także realizacji programów subsydiowania zatrudnienia. Ogólnie rzecz biorąc, do zadań publicznych służb zatrudnienia należy realizacja większości działań koniecznych do reintegracji pracowników na rynku pracy.

W zasadzie wszystkie bezpośrednie działania na rzecz aktywizacji zawodowej bezrobotnych wykonują powiatowe urzędy pracy przez rejestrację, świadczenie usług poradnictwa zawodowego i informacji zawodowej, przedstawianie propozycji zatrudnienia, szkoleń itd., wypłacając również zasiłki dla bezrobotnych oraz pozyskują i gospodarują środkami przeznaczonymi na przeciwdziałanie bezrobociu i przedsięwzięcia na lokalnym rynku pracy. Jednym z najważniejszych jest udzielanie dotacji na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej.

Urzędy pracy udzielają też pomocy pracodawcom w pozyskiwaniu pracowników o poszukiwanych kwalifikacjach zawodowych oraz udzielają wsparcia finansowego dla tych pracodawców, którzy tworzą nowe miejsca pracy.

Finansowanie rynku pracy

Głównym źródłem finansowania zadań państwa w zakresie promocji zatrudnienia jest Fundusz Pracy, którego dysponentem jest minister właściwy do spraw pracy. Fundusz Pracy utworzony został 1 stycznia 1990 r. jako państwowy fundusz celowy – nieposiadający osobowości prawnej. Podstawowym zadaniem Funduszu Pracy jest finansowanie świadczeń przysługujących bezrobotnym oraz programów na rzecz przeciwdziałania bezrobociu. Podział środków Funduszu Pracy przez jego dysponenta na województwa dokonywany jest według wzoru algorytmu określonego przez Radę Ministrów w dro-

dze rozporządzenia. Natomiast podział kwoty ustalonej przez ministra – dysponenta Funduszu Pracy – dla województwa na powiaty dokonywany jest przez marszałków województw według kryteriów ustalonych przez sejmiki wojewódzkie. W każdym województwie kryteria te mogą być inne. Ponadto minister dysponuje 10 proc. kwoty rezerwy. Minister może, z własnej inicjatywy lub na wniosek marszałka województwa, przyznać z rezerwy dodatkowe kwoty środków Funduszu Pracy, w szczególności dla samorządów województw i powiatów, na terenie których:

- nastąpiło znaczne pogorszenie sytuacji na rynku pracy,
- miały miejsce klęski żywiołowe o znacznym zakresie i skutkach,
- realizowane są programy dotyczące restrukturyzacji zatrudnienia na podstawie przepisów o pomocy publicznej dla przedsiębiorców o szczególnym znaczeniu dla rynku pracy,
- realizowane są programy regionalne,
- istnieje możliwość realizacji programów o wysokiej efektywności, w tym współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej.

Usługi rynku pracy świadczone przez publiczne służby zatrudnienia oraz realizowane przez nie instrumenty są również

finansowane z budżetów samorządów terytorialnych oraz ze środków UE w ramach dofinansowania z Europejskiego Funduszu Społecznego.

Zgodnie z uchwaloną przez Sejm *Ustawą z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego* finansowanie powiatowych i wojewódzkich urzędów pracy stało się zadaniem własnym finansowanym z dochodów własnych samorządów terytorialnych. Umożliwia to pełną swobodę w określaniu działań powiatu i województwa w tym zakresie.

Kadra urzędów pracy

Mimo następującej z roku na rok poprawy, liczba kluczowych pracowników publicznych służb zatrudnienia okazuje się być niewystarczająca w porównaniu z wciąż dużą liczbą bezrobotnych. Wysokie obciążenie bezrobotnymi, szczególnie pracowników powiatowych urzędów pracy, wyklucza możliwość indywidualnego podejścia do problemów bezrobotnych i realizowania programów aktywizacyjnych. W tym miejscu należy przytoczyć dane Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej za

TAB. 1. LICZBA BEZROBOTNYCH PRZYPADAJĄCA NA JEDNEGO POŚREDNIKA PRACY I DORADCĘ ZAWODOWEGO PUP W LATACH 2000–2008

Wyszczególnienie	Rok								
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Liczba bezrobotnych przypadająca na jednego pośrednika pracy w powiatowym urzędzie pracy	1637	2302	2385	2208	1847	1678	1132	766	436
Liczba bezrobotnych przypadająca na jednego doradcę zawodowego w powiatowym urzędzie pracy	5665	6877	6674	5701	4784	4614	3328	2040	1020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

2008 rok, które pokazują stan i jakość zatrudnienia w urzędach pracy. Według stanu w dniu 31 grudnia 2008 r. w wojewódzkich i powiatowych urzędach pracy zatrudnionych było łącznie 22 362 osoby. Najliczniej reprezentowane były osoby w wieku 25–34 i 45–54 lata. Pod względem poziomu wykształcenia zarówno w wojewódzkich, jak i powiatowych urzędach pracy zdecydowanie przeważały osoby z wykształceniem wyższym. Co trzeci zatrudniony pracował więcej niż 10, ale mniej niż 20 lat.

Obsługę klientów zapewniają pracownicy urzędów pracy zatrudnieni w grupach tzw. sześciu zawodów kluczowych. Są to: pośrednicy pracy, doradcy zawodowi, specjaliści ds. rozwoju zawodowego, specjaliści ds. programów, liderzy klubów pracy i krajowa kadra EURES. Wobec każdej grupy pracowników sformułowano na poziomie ustawowym wymagania dotyczące poziomu wykształcenia i kwalifikacji oraz niezbędnego stażu pracy w służbach zatrudnienia. W końcu 2008 r. łącznie w wojewódzkich i powiatowych urzędach pracy zatrudnionych było 6864 pracowników na stanowiskach kluczowych, co stanowiło 30,7 proc. ogółu zatrudnionych w tych urzędach. W końcu 2008 r. na 1 pośrednika pracy przypadało 436 bezrobotnych, natomiast na 1 doradcę zawodowego 1020 bezrobotnych.

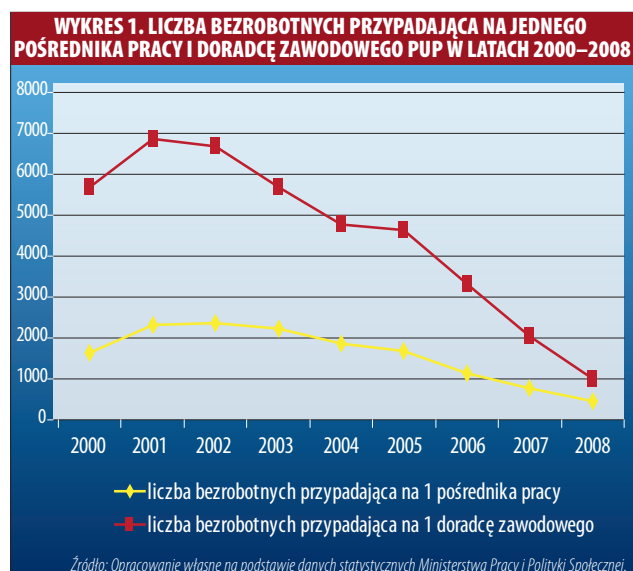
Publiczne służby zatrudnienia są jedną z kluczowych instytucji nowoczesnego państwa. Jak widać, ich potencjał instytucjonalny oraz możliwość efektywnego działania nie są satysfakcjonujące. Zwiększenie zatrudnienia na stanowiskach pośredników i doradców zawodowych jest o tyle istotne, że powinno przynieść klientom urzędów pracy pełniejszy dostęp do pomocy i aktualnych informacji na porównywalnym poziomie jakości i przyczynić się do poprawy zadowolenia osób korzystających z usług oferowanych przez publiczne służby zatrudnienia i tym samym poprawy sytuacji na rynku pracy.

Własna firma sposobem na bezrobocie

Bezrobocie to taki okres, kiedy w gospodarce państwa liczba miejsc pracy jest mniejsza niż liczba osób jej potrzebujących. Z bezrobociem spotykamy się, gdy dużo osób gotowych do podjęcia pracy nie znajduje zatrudnienia mimo aktywnych poszukiwań. Stopa bezrobocia rejestrowanego w marcu 2010 r. wyniosła w Polsce 12,9 proc. (najniższa – 9,8 proc. – w woj. mazowieckim, najwyższa w warmińsko-mazurskim – 21,1 proc.), czyli 2 080 300 osób.

Aktywizacja bezrobotnych to pośrednie lub bezpośrednie umożliwienie tym osobom dotarcie do zatrudnienia i jego utrzymania. Osoby bezrobotne mogą korzystać z następujących form aktywizacji zawodowej:

- dodatek aktywizacyjny
- prace interwencyjne

- prace społecznie użyteczne
- staż i przygotowanie zawodowe w miejscu pracy
- pożyczki szkoleniowe
- roboty publiczne
- stypendia w okresie kontynuowania nauki
- szkolenia
- wsparcie działalności gospodarczej
- zwrot kosztów przejazdu i zakwaterowania
- refundacja kosztów opieki nad dzieckiem lub dziećmi do lat 7
- finansowanie części studiów podyplomowych.

Rozwój przedsiębiorczości wpływa na tworzenie miejsc pracy zarówno w istniejących i nowo powstających podmiotach gospodarczych, jak też na samozatrudnienie. Dlatego równie ważne jest promowanie postaw przedsiębiorczych i przedstawianie korzyści i możliwości płynących z prowadzenia własnej działalności gospodarczej. Szczególnie istotną rolę w kreowaniu miejsc pracy odgrywają małe firmy. Skuteczna walka z bezrobociem to także wsparcie przedsiębiorczości i samozatrudnienia wśród osób bezrobotnych lub biernych zawodowo przez budowanie i wspieranie postaw kreatywnych i dostarczanie wiedzy o funkcjonowaniu małych firm, a także pomocy finansowej, prawnej i organizacyjnej.

Rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej jest szansą na wyjście z bezrobocia. Prowadzenie firmy, mimo że wiąże się ze zwiększonym ryzykiem i odpowiedzialnością, ma wiele zalet. Trzeba się jednak dobrze do tego przygotować i zgromadzić odpowiednią sumę własnych środków finansowych.

Osobom bezrobotnym, które mają pomysł i chcą założyć własną firmę, mogą być przyznane jednorazowo środki z Funduszu Pracy lub Europejskiego Funduszu Społecznego na podjęcie działalności gospodarczej, w tym na pokrycie kosztów

TAB. 2. SYNTETYCZNA OCENA PUBLICZNYCH SŁUŻB ZATRUDNIENIA

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ■ Możliwość wpływu na lokalną politykę zatrudnienia ■ Zwiększone środki z Funduszu Pracy na działania aktywizujące ■ Duże możliwości absorpcji dodatkowych środków z Europejskiego Funduszu Społecznego ■ Duże możliwości szkolenia pracowników służb zatrudnienia 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Niedostateczny poziom zatrudnienia oraz przygotowanie zawodowe pracowników ■ Wysoka fluktuacja kadr ■ Duże obciążenie pracowników w kontekście wysokiego bezrobocia ■ Niedostateczne wyposażenie części urzędów ■ Limity na aktywne działania ■ Niskie wynagrodzenia

Foto: www.fotolia.com

tów pomocy prawnej, konsultacji i doradztwa związanych z podjęciem tej działalności, w wysokości określonej w umowie – nie wyższej jednak niż 6-krotna wysokość przeciętnego wynagrodzenia (ok. 19 tys. zł). W przypadku gdy działalność podejmowana jest na zasadach określonych dla spółdzielni socjalnych w rozumieniu przepisów prawa spółdzielczego, wysokość dotacji nie może przekraczać: 4-krotności przeciętnego wynagrodzenia na jednego członka założyciela spółdzielni i 3-krotności przeciętnego wynagrodzenia na członka spółdzielni przystępującego do niej po założeniu.

Bezrobotny zamierzający podjąć działalność gospodarczą i ubiegający się o przyznane dotacji powinien złożyć wniosek we właściwym urzędzie pracy. W 2008 r. dzięki środkom pochodzącym z urzędów pracy własną firmę otworzyło 80 tys. osób.

Instrumenty wspierające pracodawców

Dofinansowanie w ramach polityki rynku pracy działalności gospodarczej podejmowanej przez bezrobotnych jest rozwiązaniem przydatnym, ale niewystarczającym do wspierania rozwoju przedsiębiorczości i wzrostu zatrudnienia. Zasady i formy wsparcia zatrudnienia osób bezrobotnych stosowane przez powiatowe urzędy pracy, a wspierane zarówno przez państwo jak i samorządy, nie są powszechnie znane wśród pracodawców. Stąd płynie wniosek, że niezbędne jest ich upowszechnianie.

Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy przewiduje, że pracodawca tworzący nowe miejsca pracy może uzyskać refundację części kosztów wynagrodzenia wraz ze składką ZUS. Kwota i czas refundowania uzależnione są od wysokości zaproponowanego wynagrodzenia i przynależności osoby zatrudnianej do jednej z grup ryzyka (bezrobotni do 25. roku życia, bezrobotni długotrwale, kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka, bezrobotni powyżej 50. roku życia, bezrobotni bez kwalifikacji zawodowych,

bez doświadczenia zawodowego lub bez wykształcenia średniego, bezrobotni samotnie wychowujący co najmniej jedno dziecko do 18. roku życia, bezrobotni, którzy po odbyciu kary pozbawienia wolności nie podjęli zatrudnienia oraz bezrobotni niepełnosprawni). Pracodawca może otrzymać refundację części kosztów wynagrodzenia w ramach prac interwencyjnych także w przypadku zatrudnienia bezrobotnego w połowie wymiaru czasu pracy.

Prace interwencyjne są pomocą publiczną w formie subsydiów płacowych na rekrutację pracownika znajdującego się w **szczególnie** niekorzystnej lub **bardzo** niekorzystnej sytuacji. Pracownik zatrudniony w ramach pomocy w formie subsydiów płacowych na rekrutację pracowników znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji musi być uprawniony do nieprzerwanego zatrudnienia przez minimum 12 miesięcy, a pracodawca może rozwiązać umowę o pracę tylko w przypadku naruszenia przez pracownika obowiązków pracowniczych. Osoba zatrudniona w ramach pomocy w formie subsydiów płacowych na rekrutację pracowników znajdujących się w bardzo niekorzystnej sytuacji musi być uprawniona do nieprzerwanego zatrudnienia przez minimum 24 miesiące, a pracodawca może rozwiązać umowę o pracę tylko w przypadku naruszenia przez pracownika obowiązków pracowniczych. Urząd Pracy może refundować – w ramach prac interwencyjnych – przez okres do 24 miesięcy część kosztów wynagrodzenia zatrudnionej osoby bezrobotnej w wieku powyżej 50 lat. Jeżeli do pracy w ramach prac interwencyjnych są kierowani bezrobotni powyżej 50 roku życia, którzy: spełniają warunki konieczne do nabycia prawa do świadczenia przedemerytalnego – refundacja jest przyznawana w wysokości do 80 proc. minimalnego wynagrodzenia za pracę i składek na ubezpieczenia społeczne od refundowanego wynagrodzenia; nie spełniają warunków koniecznych do uzyskania świadczenia przedemerytalnego – refundacja jest przyznawana w wysokości do 50 proc. minimalnego wynagrodzenia za pracę i składek na ubezpieczenia społeczne od refundowanego wynagrodzenia.

Kolejna propozycja aktywizacji zawarta w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy to staż. Staż oznacza nabywanie przez bezrobotnego umiejętności praktycznych przez wykonywanie zadań w miejscu pracy bez nawiązania stosunku pracy z pracodawcą. Staż przeznaczony jest dla młodych bezrobotnych do 25. roku życia oraz bezrobotnych absolwentów szkół wyższych, którzy nie ukończyli 27. roku życia. Okres odbywania stażu u pracodawcy jest nie krótszy niż 3 miesiące i nie przekracza 12 miesięcy. Z inicjatywą odbycia stażu może wystąpić bezrobotny bądź pracodawca. Ponadto urząd pracy ze środków Funduszu Pracy może zrefundować podmiotowi prowadzącemu działalność gospodarczą (pracodawcy) koszty wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy dla skierowanego bezrobotnego w wysokości określonej w umowie, nie wyższej jednak niż 6-krotna wysokość przeciętnego wynagrodzenia.

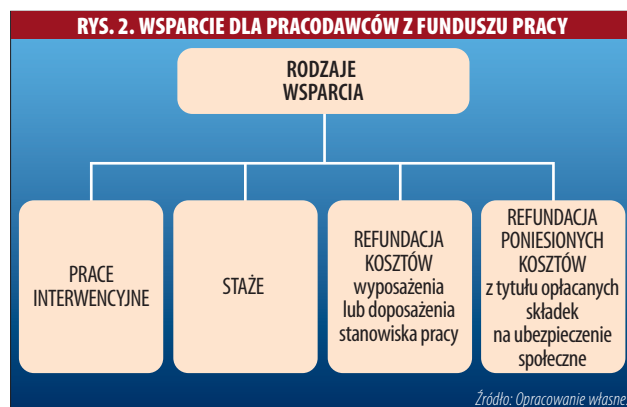
Wspieranie przedsiębiorczości

Rozwój przedsiębiorczości ma być jednym z głównych sposobów na osiągnięcie podstawowego celu strategii lizbońskiej, tj. tworzenia gospodarki konkurencyjnej i dynamicznej, opartej na wiedzy, zdolnej do trwałego rozwoju i charakteryzującej się spójnością społeczną. Tymczasem wciąż istnieją ograniczenia rozwoju przedsiębiorczości, przede wszystkim w systemie prawnym, który ze względu na skomplikowane i niestabilne przepisy oraz wysokie koszty pracy nie zachęca do podejmowania ryzyka gospodarczego. Największą przeszkodą, jaką mogą napotkać osoby chcące założyć własną firmę, jest zawilość przepisów, brak odpowiedniej wiedzy i wsparcia, a także niewystarczająca wielkość środków finansowych. Dostępność podstawowych usług związanych z przedsiębiorczością z roku na rok jest coraz większa, jednak często problemem jest ze strony doradzających mała znajomość funkcjonujących instrumentów wsparcia. Dlatego tak ważną staje się działalność tzw. instytucji otoczenia biznesu, które oferują przedsiębiorcom pomoc związaną z tworzeniem, prowadzeniem i rozwojem przedsiębiorstwa.

System wsparcia przedsiębiorczości w Polsce obejmuje podmioty działające na trzech poziomach: centralnym (Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Ministerstwo Gospodarki, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości), regionalnym (regionalne instytucje finansujące, urzędy marszałkowskie) i bezpośrednich usługodawców (ośrodki akredytowane w Krajowym Systemie Usług, punkty konsultacyjno-doradcze, akredytowani wykonawcy usług).

Najszerzą działalność na rzecz sektora MŚP prowadzi Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości podlegająca ministrowi gospodarki. PARP świadczy usługi doradcze i eksperckie dla przedsiębiorców, osób bezrobotnych, organów administracji rządowej oraz samorządowej. Ułatwia przedsiębiorcom dostęp do wiedzy, szkoleń oraz informacji, opracowuje i udostępnia analizy dotyczące zjawisk zachodzących w gospodarce. Aby ułatwić przedsiębiorcom ubieganie się o doradztwo, dotacje i informacje, PARP utworzyła i rozwija ogólnopolski system wspierania małych i średnich firm. Do tego systemu należą:

- Krajowy System Usług dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw (KSU),
- regionalne instytucje finansujące (RIF),
- punkty konsultacyjno-doradcze (PKD).

Instytucje, które oferują przedsiębiorcom pomoc związaną z tworzeniem, prowadzeniem i rozwojem przedsiębiorstwa, nazywamy instytucjami otoczenia (wspierania) biznesu. Zaliczamy do nich np. stowarzyszenia przedsiębiorców, izby gospodarcze, samorządy przedsiębiorców, centra wspierania przedsiębiorczości, centra i ośrodki transferu technologii, parki naukowo-technologiczne i przemysłowe, ośrodki zapewniające początkującym przedsiębiorcom z sektora MŚP pomoc w uruchomieniu i prowadzeniu firmy oferującej produkt lub usługę, która powstała w wyniku wprowadzenia nowej technologii (inkubatory przedsiębiorczości), instytucje sfery badawczo-rozwojowej. Instytucje otoczenia biznesu to komercyjne i niekomercyjne instytucje działające na rzecz przedsiębiorczości oraz kształtujące warunki prowadzenia działalności gospodarczej. Instytucje te koncentrują swoją aktywność na kluczowych dla procesów rozwojowych obszarach wspierania przedsiębiorczości i procesów innowacyjnych w formie:

- szerzenia wiedzy i umiejętności przez doradztwo, szkolenia, informację w ramach ośrodków szkoleniowo-doradczych,
- pomocy w transferze i komercjalizacji nowych technologii w ramach centrów transferu technologii,
- pomocy finansowej w formie parabankowych funduszy pożyczkowych i poręczeń kredytowych oferowanej osobom podejmującym działalność gospodarczą i młodym firmom bez historii kredytowej,
- szerokiej pomocy doradczej, technicznej i lokalowej dla nowo powstałych przedsiębiorstw w pierwszym okresie działania w inkubatorach przedsiębiorczości i centrach technologicznych,
- tworzenia skupisk przedsiębiorstw i animacji innowacyjnego środowiska przez łączenie na określonym zagospodarowanym terenie usług biznesowych i różnych form pomocy firmom w ramach: parków technologicznych, stref biznesu, parków przemysłowych¹⁾.

Najpopularniejsze są ośrodki szkoleniowo-doradcze (OSD) identyfikowane pod różnymi nazwami (ośrodki wspierania przedsiębiorczości, centra wspierania biznesu, kluby przedsiębiorczości, punkty konsultacyjno-doradcze) – nienastawione na zys jednostki doradcze, informacyjne i szkoleniowe, pracujące na rzecz rozwoju przedsiębiorczości i samozatrudnienia. Dostęp do wiedzy z zakresu szeroko rozumianej przedsiębiorczości gwarantują Ośrodki Wspierania Przedsiębiorczości, będące instytucjami szkoleniowo-doradczymi o zasięgu lokalnym lub regionalnym. Realizują one intensywne programy szkolenia w dziedzinie tworzenia i prowadzenia małej firmy oraz udzielają indywidualnych konsultacji osobom zainteresowanym rozpoczęciem działalności gospodarczej, umożliwiając zdo-

bycie odpowiedniej wiedzy i kwalifikacji zawodowych kilkudziesięciu tysiącom osób rocznie – większość z nich to osoby bezrobotne. Ośrodki wspierania przedsiębiorczości gromadzą oraz udostępniają również inne informacje bardzo przydatne się w funkcjonowaniu firmy. Nowo tworzone firmy chcące skorzystać z wielu udogodnień obejmujących niższe opłaty przez pierwsze miesiące działalności mogą skorzystać z usług inkubatorów przedsiębiorczości. Są to zorganizowane kompleksy gospodarcze obejmujące szeroką grupę wyodrębnionych i opartych na nieruchomościach ośrodków posiadających ofertę lokali oraz ofertę usług wspierających małe i średnie firmy. Dzięki inkubatorom przedsiębiorczości właściciele nowo powstałych firm mogą liczyć na pomoc prawną, dostęp do urządzeń biurowych oraz telefonu, faksu i internetu – a wszystko to na bardzo korzystnych, preferencyjnych warunkach. Na szczególną uwagę zasługują ośrodki specjalizujące się w realizacji programów wsparcia dla firm innowacyjnych, wdrażających nowe produkty i technologie centra transferu technologii i parki technologiczne. Centra transferu technologii (CTT) to jednostki doradcze i informacyjne zorientowane na wspieranie i asystowanie przy realizacji transferu technologii i wszystkich towarzyszących temu procesowi zadań, nienastawione na zysk. Park technologiczny to zorganizowany kompleks gospodarczy, w ramach którego realizowana jest polityka w zakresie wspomaganie młodych innowacyjnych przedsiębiorstw nastawionych na rozwój produktów i metod wytwarzania w technologicznie zaawansowanych branżach oraz optymalizacji warunków transferu technologii i komercjalizacji rezultatów badań z instytucji naukowych do praktyki gospodarczej. Obok powyższych instytucji pomocy możemy też szukać w innych instytucjach państwowych i samorządowych.

Głównym problemem ograniczającym dostęp małych i średnich przedsiębiorstw do kredytów bankowych jest często spotykany, dotyczący zwłaszcza małych firm i osób rozpoczynających działalność gospodarczą, brak historii kredytowej oraz

wiarygodności kredytowej oznaczającej brak odpowiedniego zabezpieczenia kredytu. W Polsce funkcjonuje system funduszy poręczeń i pożyczkowych, których celem jest ułatwienie przedsiębiorcom oraz osobom rozpoczynającym działalność gospodarczą dostępu do zewnętrznego finansowania w postaci kredytów bankowych oraz pożyczek na prowadzenie działalności gospodarczej. Według stanu na 31 grudnia 2007 r. w Polsce funkcjonowało 67 instytucji prowadzących 73 fundusze pożyczkowe. Fundusze te dysponowały kapitałem o wartości 823,2 mln zł. Wartość udzielonych przez fundusze pożyczek wyniosła od początku ich działalności 2 391,3 mln zł, a liczba udzielonych pożyczek przekroczyła 152 tys. W 2007 r. udzielono 21 tys. pożyczek o wartości 417,5 mln zł.

Najpierw myśl na małą skalę

Polityka wsparcia przedsiębiorczości, jak i polityka rynku pracy realizowana przez władze publiczne opiera się w znacznej mierze na dialogu i współpracy z partnerami społecznymi, realizowanymi przez system rad zatrudnienia. Przedstawiciele pracodawców i pracowników mają zapewniony udział w organizowaniu i zarządzaniu służbami zatrudnienia. Aby sprostać wyzwaniom współczesnego rynku pracy, konieczna jest współpraca wszystkich partnerów lokalnych (samorządów, podmiotów gospodarczych, instytucji pozarządowych) w celu ustalenia obszarów koordynacji działań.

Z danych Ministerstwa Gospodarki wynika, że w 2008 r. w systemie REGON zarejestrowanych zostało ponad 317 tys. podmiotów gospodarki narodowej. W strukturze podmiotów aktywnych dominują mikroprzedsiębiorstwa, czyli firmy zatrudniające od 0 do 9 pracowników. W 2007 r. stanowiły one 96 proc. aktywnych przedsiębiorstw. Firmy małe (od 10 do 49 pracowników) to 2,5 proc., zaś niecały procent stanowią firmy średnie (od 50 do 249 pracowników). Przedsiębiorstwa duże, zatrudniające co najmniej 250 pracowników, stanowią 0,2 proc.

Małe i średnie przedsiębiorstwa tworzą lwią część możliwości zatrudnienia w gospodarce europejskiej i są niezbędnym motorem wzrostu i innowacji. Dlatego też zasada najpierw myśl na małą skalę (ang. *Think Small First*) powinna być stosowana we wszystkich obszarach polityki, również na płaszczyźnie samorządowej. Potencjał wzrostowy MŚP powinien być stymulowany dzięki tworzeniu regulacji prawnych przede wszystkim z uwzględnieniem ich oddziaływania na MŚP, co pozwoli na zmniejszenie kosztów. Receptą na każde zagrażające gospodarce pogorszenie koniunktury jest poprawa funkcjonowania rynku pracy przez stworzenie lepszych warunków działania przedsiębiorstw oraz zatrudniania pracowników. Powinno się to odbywać przede wszystkim przez ograniczenie barier rozwoju przedsiębiorczości, upowszechnienie elastycznych form zatrudnienia i organizacji pracy, zmianę w zakresie zabezpieczenia społecznego na rynku pracy, ale też stwarzanie większych możliwości do bycia zatrudnionym i samozatrudnieniem przez poprawę kompetencji, mobilności i zdolności adaptacyjnych zasobów siły roboczej w Polsce. ■

Autor jest wieloletnim pracownikiem publicznych służb zatrudnienia, specjalistą ds. rynku pracy.

1) K.B. Matusiak, M. Mażewska, *Wspieranie małej i średniej przedsiębiorczości w świetle ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy*, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Warszawa 2004 r.